

kongelige Bibliotek med dets mere end 3 mill. fotografiske enheder over DSBs Bygningsområde med 15.000 billeder af danske stationer til Katolsk Orientering med sine 10.000 billeder omfattende den katolske kirke i ind- og udland.

Disse utallige fotografier kan have stor personal-, arkitektur, mode-, mental-, presse- og almindelig historisk værdi foruden topografisk og rent kunstnerisk – hvis man altså kan tids- og stedfæste dem. Inden for det danske område og indtil 1920 er Bjørn Ochsners fortegnelse over fotografer, både de selvstændige professionelle og de betydeligste amatører, et uvurderligt redskab hertil. Museer, arkiver, biblioteker og privatpersoner har med dette værk en håndbog der kan hindre mange fejlbestemmelser af fotografier.

»Fotografer i og fra Danmark til og med år 1920« er som nævnt et opslagsværk, men det kan også benyttes som en kildesamling. Da fotografering var en ny metier i forrige århundrede uden håndværksmæssige traditioner ser man folk fra vidt forskellige erhverv forsøge sig som levebrødsfotografer. Skuespiller, sadelmager, danselærer, barber og direktør. Mange forsøgte sig og nogle tjente ganske godt ved at leve som fotograf.

Den store variation i kombinationen af et eller andet erhverv og fotograferingen gør det vist umuligt at finde bestemte sociale lag som leverandører til dette nye erhverv. Måske kan man få mere hold herpå ved en undersøgelse af i hvilke gader eller bykvarterer fotograferne slog sig ned. Men under alle omstændigheder kan man se at fotografering ikke udelukkende var et mandejob. Mange kvinder arbejdede som fotografer, formodentlig fordi erhvervet var uden traditionsbindinger, men også fordi det var et ret udpræget hjemmearbejde.

Et eksempel kan illustrere en ligefrem kvindelig dominans. Kirstine Lund, Hjørring. Gift 1873 med C. F. C. Lund, Løkken. Enkefrue fra 1885. Næringsbevis som fotograf i Hjørring 1885. Atelier i Jernbanegade. 1909 overtog den mangeårige medarbejder frøken Helga Andersen atelieret. Hun fik 1911 borgerskab i Hjørring som fotograf og havde siden i mange år Ida Madsen som assistance. 1928 indtrådte Ida Madsen i firmaet og sammen med Asta Jahrlund videreførte hun atelieret indtil ca. 1970.

Hvis kvinder med fotografi udtrykker sig anderledes end mænd så ser hjørringenserne anderledes ud end aalborgenserne som i skarevis blev foreviget af Heinrich Tønnies.

Axel Bolvig

Biographisches Lexikon für Schleswig-Holstein und Lübeck. Herausgegeben im Auftrag der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte und des Vereins für Lübeckische Geschichte und Altertumskunde. Bd. I-VII, Neumünster, Karl Wachholtz Verlag, 1970-85. 2178 s. Ill. 54 DM pr. bind (indb.).

Udgivelsen af biografiske leksika er noget som hverken forlæggere eller forskere spinder guld på. Der må regnes med betragtelige tilskud og en god portion idealisme om foretagendet skal kunne gennemføres. Det var derfor efter svære og langvarige overvejelser at selskabet for Slesvig-Holstens historie i 1970 søsatte projekt Schleswig-Holsteinisches Biographisches Lexikon, værkets oprindelige titel, med et smukt udstyret, let håndterligt bind på 300 sider. Efter planen skulle 7-8 bind følge efter i hurtigt tempo.

Det var en gammel idé der her realiseredes, idet allerede udgiveren af Allgemeine Deutsche Biographie (ADB) Rochus Fr. Liliencron i 1896 havde foreslået et sådant værk, vel ud fra den erfaring at mange af landsdelens betydelige personligheder, trods deres indsats i det regionale politiske og kulturelle liv, kun vanskeligt ville finde plads i det større nationale værk.

Kataloget over portrætsamlingen i Historische Landeshalle für Schleswig-Holstein i 1903 udgjorde en slags begyndelse med 662 dataforsynede portrætter. Alligevel skulle der gå mere end et halvt århundrede før man vovede sig i kast med opgaven. En væsentlig drivkraft bag værket har været historikeren Olaf Klose der sammen med sin medarbejder Eva Rudolph udgjorde omtrent hele redaktionsstaben under udarbejdelsen af de første to bind. Efter udsendelsen af bd. VI har den nu 83-årige dr. Klose forladt redaktionen. Selv om de første års vanskeligheder af finansiel og personalemæssig art ikke alene kan læses ud af forordene må det understreges at der her er ydet en betydelig og værdifuld indsats.

Det kan beklages at det blev nødvendigt at vælge en udgivelsesmåde hvorved hvert bind fremtræder som et afsluttet alfabet, men et samlet register, fra bd. V som fast inventar, afbøder lidt af ulemperne for brugeren. Bindene IV og V er udgivet som led i Christian-Albrecht-Universitets særforskningsprojekt, hvilket medførte både økonomiske og personalemæssige fordele, men til gengæld har bindene indholdsmæssigt måttet underordne sig projektets tema: enevælden. Men derefter er Lübeck gået ind som medudgiver, hvad der ændrer planen meget. Der regnes nu med ca. 30 bind.

Dataskemaet i artiklernes hoved går ud over hvad der har været anvendt i fx Dansk biografisk leksikon (DBL) idet der, i mange tilfælde, anføres børn, evt. børnebørn. Værdien kan diskuteres. Kildehenvisningerne er omfattende, undertiden fyldigere end selve artiklen. Der afsluttes med ikonografiske oplysninger. Kvinderepræsentationen er ringe, ikke over 3%. Men en større vægt på tiden efter 1800, som det er lovet i bd. VII, kan rette op på dette forhold. Ligeledes bør der vel rettes op på erhvervslivets underrepræsentation. Hvert bind er forsynet med et billedark med 32 portrætter på glittet papir.

Af væsentlig interesse er dog artiklernes kvalitet. Selv om der er tale om ret korte artikler vil der være mulighed for i mange tilfælde at tegne en karakter, ikke blot referere en faglig indsats. Mange af forfatterne kan. Og stoffet er spændende, og naturligvis af særlig interesse for dansk historie. Livet i grænselandet har altid haft en ekstra dimension, slægtled af politisk og kulturelt vågne personligheder med markante standpunkter har sat deres præg. Der optages ikke nulevende personer. Et godt princip. Alligevel kan det formentlig være svært at skrive artikler om nyligt afdøde. Perioden 1933-45 er vanskeligere at håndtere her end andetsteds når det gælder personlig holdning og stillingtagen. Mange forfattere har da også foretrukket at foregive at der for den biograferede intet er sket mellem 1933 og 1945. Det fornemmes som snyd. Det betyder dog ikke at der ikke optræder både partimedlemmer og modstandsfolk, antisemitter og jøder der flygtede eller omkom i kz-lejr. I de artikler hvor forfatteren har magtet at gøre rede for forløbet og sandsynliggjort den biograferedes personlighed er det spændende læsning og god historieskrivning. Værket er et godt supplement til DBL og til den nye udgave af ADB.

Sv. Cedergreen Bech